

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vera Concilii Tridentini Historia

Contra falsam Petri Suauis Polani narrationem

Pallavicino, Sforza

Antverpiae, 1670

Capvt VII. Curæ Poli ac Pontificis, vt Angliam ad bonam frugem redigerent.
Legatio ea de causa Polo destinata. Joannes Franciscus Commendonius
occultè à Dandino Legato ad Reginam missus: & quid ille ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-11665

1553.

ciosa. Etenim populi frequentia, cui summa, vbi velit, inest potentia, his intimis legum momentis omissis, pati non poterat, in dubium reuocari primam sobolem Anglici Regis ac Catharinae, quam singulari reuerentiâ semper coluerat, & aduersus naturæ ordinem, paternamque voluntatem, Ioannæ in remoto gradu transfusariae posthaberi. Itaque dum absens Londino Maria fluctuabat animo, an sibi in Galliam exuli esset capienda fuga, an Angliæ solium conscendendum, ad ipsum euecta est populari consensu. Dux Suffolciæ proditor denuntiatus; Nortumbriensis verò cum infelici nuru Ioanna coniectus in vincula. Hic vt perduellis capite mortuus, Religionis errores abiurauit, & in patibulo populum est cohortatus ad Fidem Catholicam excolendam, expellendamque hæresim, eiusque concionatores tamquam publicorum omnium malorum semina. Ioannæ sexus & cognatio à clementi Mariæ animo tunc commiserationem impetrarunt; verum haud multò post nouis excitis tumultibus, detectisque ad eam attollendam machinis, oportuit vt extremo supplicio regni tranquillitatem firmaret: cum in Principis quidem potestate sit, quippe vindicis, publici reo criminis parcere; non tamen, quippe publici medici, pestilenti membro indulgere.

C A P V T VII.

Cura Poli ac Pontificis, vt Angliam ad bonam frugem redirent. Legatio ea de causa Polo destinata. Joannes Franciscus Commendonus occultè à Dandino Legato ad Reginam missus: & quid ille egerit, & ad Pontificem retulerit. Obices obiecti Polo per viam à Casare: idcirco titulo eius legationis mutato, duobus Legatis Pacis conciliatoribus Polus suffectus.

HAud cunctanter noua Regina propensionem animi patefecit ad restituendam Religionem Catholicam, recusato titulo, quo Ecclesiæ Anglicanæ caput nuncuparetur, repositisque Romanis ritibus, tametsi pedetentim ac suauiter, pro eo quod curandæ populari corruptioni expedit. Potissimè verò Henrici cum Bolena connubium irritum est declaratum, perinde ac Mariæ ac matris decus postulabat, vt in hac veræ vxoris, in illa legitimæ filiae dignitas agnosceretur; idque reipsâ, non autem fictione, nec beneficio Canonum, in bona fide parentum innixo, quod pariter in Ecclesiæ Pontificiæque sententiæ dignitatem redundabat. Sed antequam hæc

euenirent, visum est Apostolicæ Sedi, vt rei opportunitati suâ adhibita industriâ obsecundaret. Degebat id temporis Polus^a Marguzani, in salubri loco supra Benacum, seu curandæ valetudinis causâ, seu studio litterariæ solitudinis, seu quò se ab Aula subduceret, postquam in ea inter Pontificalium Comitiorum æstus nunc ad summa nunc ad ima diu iactatus fuerat. Ibi auditâ nouæ Regiæ assumptione, statim succensa illi spes est spectandæ suæ Britannicæ in Fidem pristinam restitutæ, cuius rei semper desiderio conflagraret; atque ea de causa ad Pontificem misit^b Vincentium Parpaliam nobilem Pedemontanum, Abbatem S. Solutoris, familiarem suum, cum litteris nuntiisque, quibus ad negotium illud suscipiendum Iulius inflammaretur. Euentus verisimilitudinem considerabat tum ex argumentis per ratiocinationem deductis, tum ex effectis experimento comprobatis. Priora nitebantur coniunctione, quâ necebantur Mariæ ius ad regnum, & auctoritas Pontificis: posteriora cernebantur in constanti Mariæ animo, quo in seipsa Catholicam Religionem illasam seruauit eâ tempestate, quâ vsque adeo ea Religio insectationibus petebatur, vt huiusmodi criminis nomine vel quidam ex illius familia in carcerem coniecti fuerint. Ex opposito ponderabat, eam schismati consensisse; at excusationem habebat, propterea quòd nemo Anglorum illi oblectari ausus fuerat post abscissa capita Thomæ Moro, ac Fischerio Cardinali. Concludebat, difficultatem maximam, in quam erat offendendum, sitam in iis esse, qui bona Ecclesiastica arripuerant, adeoque suarum euerfionem fortunarum à regni conuersione formidarent: sed optimum esse consilium, illis, quoad fieri posset, indulgere, cum satius Ecclesiæ foret, temporaria huius vitæ bona, quàm cum bonis temporariis æternam simul animarum salutem amittere. Opportunum videri, si Pontifex rem sedulò aggrediretur per duos Legatos, Belgicum & Gallicum, qui darent operam, quâ vterque Princeps omni ope atque industriâ, missisque priuatis nuntiis ad Regiam, rem promoverent: eos sperandum esse nequaquam ab illa reiectum iri, quem admodum regij administratores reiecerant. Denique suam ipsius operam offerebat, quantum Pontifex arbitraretur eam vsui futuram, vbi quid clarius certiusque innotuisset.

² Sed Iulio tot stimulis haud opus erat. Edoardi obitu, Dynastarumque contentione vix acceptis, antequam Poli litteræ ad se deferrentur, ex consensu Senatus^c ad eum scripserat, ipsius prudentiam consulens, quid profuturum putaret in illius regni motibus ad opitulandum animarum salutem. Postea verò de successione Ma-

1553.

^a Cuncta existant in libello litterarum ad Polum à 9. Augusti ad 1. Nouemb. 1554. qui seruatur in Archiuo S. Inquisitionis Romæ, & auctori ab Albitio Cardinali communicatus est.

^b 6. Augusti.

^c 1. Augusti

1553.

riæ

1553.
d 5. Augusti
1553. in A-
ctis Consiſt.

riæ factus certior, ex communi pariter Purpuratorum ſententia Polum Angliæ Legatum pronuntiarat^d, quippe qui cum propter regii ſanguinis decus, tum propter virtutis conſpicuæ famam, patriæ acturis ad Religionem ſpectantibus poſſe conſulere credebatur: atque hac de re alteras litteras ad illum ſcripſerat, eodem planè die, quo Polus memoratam epiſtolam ſuper eo negotio ad Pontificem dederat. Quare qui Poli litteras Romam ferebat, cum prope Bononiam illi occuſſet is quem Pontifex ad Polum miſerat, reſreſſus eſt. Polus acceptis epiſtolis, iterum Romam legauit Abbatem S. Soloris^e, ſignificauitque, ſe quidem eo Legati munere perfuncturum, ſed ſatius ſibi videri, vt antequam auctoritas Pontificia diſcrimini exponeretur, per hominem priuatum animi tentarentur; atque ad eam rem eò miſit Henricum Peningum^f, familiarem ſuum, cum litteris præſertim ad Dandinum Legatum, & ad Antonium Bonuſium negotiatorem in Anglia, atque ad ipſam Mariam. Dandinus perpènſa rei grauitate ac difficultate, ratus eſt neceſſarium, vt vir aliquis legeretur Peningo ſpectabilior, ſed ſimul citra omnem pompam, & præſtanti ſolertiâ præditus, qui ſibi inter clauſtra aditum aperiret, & ex caligine lucem cieret.

g Quod ſpectat ad Com-
mendonum,
eſt in eius
Vita calamo
ſcripta ab
Antonio Ma-
ria Gratiano,
qui fuit illi
à ſecretis, ac
poſteà Epi-
ſcopus Ame-
liæ, ſcripſit-
que hiſto-
riam Cypri.
Eſt etiam in
epiſtola Dan-
dini ad Pon-
tificem,
quem per
ipſum Com-
mendonum
ab Anglia re-
uerſum mi-
ſit, ſignatur-
que 29. Au-
guſti 1553.

Inter ceteros egregios viros, quos ſecum Dandinus adduxerat, aderat Ioannes Franciſcus Commendonis Venetus^g, Pontificis eubicularius, qui primâ iuuentâ ſe in Iulij notitiam inſinuauerat per quædam concinna Epigrammata ab ipſo conſecta de celebri Iulij Villa, quæ id temporis, inſtar cuiuſdam Parnassi, poëtarum omnium Muſas excitauerat. Sed Pontifex, homo acutus, cum carmina Commendonis legeret, prædixit, eorum auctorem virili poſtmodum ætate maiora carminibus præſtiturum. Eapropter ad grauiora ſtudia ipſum compulit, & in ſuam familiam adſciuit; poſteà verò ad Vrbinatem Principem miſit, ad aliqua tranſigenda negotia, extra non pœnitendo. Delibatâ per hæc Commendonis indole, Dandinus, qui Iulio è ſecretis primas agebat, illum ſecum ad Belgicam legationem, ſicuti dictum eſt, adduxerat. Nec iuuentæ flore ſpes fructus ſefellit, quos hic ætate maturiore protulit, vt conſtabit ex hac hiſtoria, cuius ipſe amplam & honeſtiſſimam partem occupabit, adeò vt laboris præmium Senatoriam dignitatem acceperit, & ſe non mediocri auctoritate ac decore ſub variis Pontificibus exercitam. Huic itaque Dandinus negotium quàm occultiſſimè commiſit, nullis ipſi mandatis traditis, quò liberum illi foret, dum res inſtaret, conſilium capere à conditionibus, quæ præiudici non poſſunt: ſolum generatim iniunxit, vt quàm maximè poſſet veri ex-
plorat,

ploraret, & si aditum nactus esset, Reginam alloqueretur, hortareturque ad regnum cum Deo & Ecclesia reconciliandum. Verum quoniam necesse erat, per ignotos homines, nominiq̄e Catholico ac Pontificio infensissimos, Commendono rem gerere, munire se statuit arcano tam recondito, vt nulli hominum pateret, nisi Iacobo Sorantio, Londini Veneti Senatus Oratori, cui is commendabatur à Marco Antonio Amulio, eiusdem Reipublicæ tunc apud Cæsarem Bruxellis Oratore; de cuius cooptatione in Purpuratum Senatum suo loco in historia quam scribimus dicendum erit. Hi duo Veneti Oratores egregio Religionis studio, cum auctoritate solertiaque conuncto, mirum in modum pium illud opus promouerunt, perinde vt Legatus Dandinus Pontifici testatus est. Itaque Commendonus Bruxellis profectus, solus ac taciturnus Grauelingam perrexit, vrbem maritimam, vnde in Angliam commodè traicitur. Ibi duos sibi famulos selegit, regionis ac linguæ peritos, quibus sui causam itineris simulauit esse quædam implicita nomina, sibi relicta à patre suo mercatore, Londini demortuo. Angliam ingressus, non licentiam solùm, sed violentiam hæreticorum adhuc dominantem aspexit; Reginam verò eorum obsidione cinctam, à quibus per speciem obsequiosæ custodiæ cuique extero accessus ad ipsam prohibebatur. Et summa præcipuè suspicio erat de Pontifice & Cæsare: ab altero mutationem religionis, restitutionemque bonorum, quæ Ecclesiis diripuerant, sibi metuebant: ab altero, nuptias Mariæ sobrinæ suæ cum Philippo filio, adeoque externi Principis dominatum. Inter has angustias offendit Commendonus, Calitum ductu, in Ioannem Lium, nobilem Anglum catholicum, qui vt in Fide perlisteret, exilium è patria Eduardo regnante passus fuerat; & dum in Italia moraretur, amicitiam consuetudinemque contraxerat cum Commendono, vt sponte propenso (quod viuida indolis iuuenes assolent) ad familiaritatem nectendam cum ingenis aliarum nationum viris. Postea reuerso in patriam Lio, cum Aulæ mutatione ipsius quoque fortuna variauerat, adeo vt ex interioribus Mariæ domesticis numeraretur. Quare Commendonus, tentato prius homine, eidemque illâ simulatâ personâ quam reliquis simulabat, nactusque in amico pristina Religionis sensa, veterisque familiaritatis fidem, quâ multa ipsi de præfenti rerum Aulæque statu patefecit, haud est veritus illi aperire quid moliretur. Itaque eius operâ, tamen perdifficiliter, ad Reginam accessit.

4 Non perinde difficilem Mariæ animum, atque accessum ad eius colloquium expertus est; quin illius aduentu mirificè gauisa, ei que

Pars II.

F ff

rem

1553.

rem sedulo regendam commendauit, & spem prosperi successus fecit, donec per speciem liberandae ciuitatis à militia onere, seipsam ab obsidione liberauit, quae splendido custodiae nomine claudebatur à suis, coepitque clam agitare cum Caesare memoratum coniugium, & per illud virium societatem, quae ipsa posset domi timorem aliis incutere, pati non posset. In hisce rerum conditionibus, accito ad se Commendono epistolam suo scriptam ad Pontificem chirographo tradidit, in qua pollicebatur, se suumque regnum in Fide atque obedientia Romanorum Pontificum futura, addens, aliqua suo nomine coram Commendono illi expositurum. Quae illi exponenda committebantur, haec erant: A se in Comitibus abrogatum iri, quidquid patre ac fratre imperantibus Religioni auctoritatiue Pontificiae noxium statutum fuerat, missis Romam Oratoribus, qui Regni nomine praeteritorum criminum veniam peterent. Optare se, ut Pontifex eam veniam omnibus liberaliter indulgeret, & ibi Legatum designaret Polum Cardinalem, qui huiusce veniae, reiue factae restituendae minister foret. Sed ^b antequam opus inciperetur, expectandos esse vel molliores populorum animos in Apostolicam Sedem, cuius nomen hostili odio apud illos erat, vel magis edomitos à Regina, cui tunc obsequium quasi sponte & precario exhibebant, semper & in ore & in animo Elisabetham sororem habentes, quod aetate minorem, eò maiorem ingenio, & ipsis in Religione concordem.

^b Colligitur
ex epist. Pontif.
ad Polum,
21. Septemb.
1553.

Cum his mandatis Commendonus Londino discessit post quindecim dierum moram, postridie quam Nortumbriae Dux supplicio affectus est. Sed praeter ceteris iniunctum illi obstrictum religione silentium de acceptis mandatis, praeterquam cum Pontifice ac Polo, ad eò ut nulli patefaceret, se fuisse cum Regina collocutum. Reuersus Bruxellas Commendonus, equis cursoribus Romam conuolare à Legato iussus, diu noctuque festinans, per paucos intra dies eò peruenit, tametsi opus illi fuerit aliquantulum diuertere, quò Polum alloqueretur. Substitit Polus in eodem ubi prius degebat oppido, supra Benacum, certius aliquid praestolaturus de mente tum Caesaris, per cuius ditiones sibi iter habendum cernebat, & à quo Regnam plurimum pendere compertum erat, tum ipsius Reginae, ad quam legabatur. Ad Caesarem ipse praemiserat Antonium Floridibellum, qui sibi à secretis erat, quò sobrinae successionem in regnum, & hinc opportunitatem gratularetur, quae Carolo ad patrocinandum ibi Religioni offerebatur, simulque destinatum Legati sibi munus significaret; ipsum verò Floridibellum optime instruxit

^c 21. Augusti
1553.

ad ea diluenda, quæ fortè obieciſſet Cæſar huic legationi, quaſi im-
 maturæ; quod in eo ſitum erat, vt illi poneret ob oculos; hinc An-
 gliaꝝ populos procliuſ in Religionem videri, pro eo quod oſtende-
 rant, delato Catholicæ Reginaꝝ ſceptro; hinc verò cum cogenda ef-
 ſent Ordinum regni Comitia, in quæ cuique licet ſuas referre ratio-
 nes, ob quas in antegreſſo regimine ſe grauatum exiſtinet, grauiffi-
 mum Sedis Apoſtolicæ detrimentum futurum fuiſſe, ſi nemo ad-
 uerſus ſchiſma illius nomine cauſam egiffet. Quapropter etiamſi
 Poli in Britanniam acceſſus nondum opportunus agnoſceretur,
 opus tamen fore, vt ipſe ad conſinia ſaltem aſſeſſet, vt à Comitiiſ
 mitti poſſent, qui ſecum de negotio agerent. Cum eodem litterarum
 ac documentorum tenore paulò poſt ad Mariam miſit ^k Michaë-
 lem Trochmertonum: inde ſeptem diebus elapſis, ſeptimâ Septem-
 bris Commendonus ad Polum peruenit, ipſumque res à ſe geſtas
 edocuit. Polus epistolam ad Pontificem deferendam ipſi tradidit,
 eadem neceſſariâ celeritatis ſenſa expromentem. Interea antequam
 Commendonus Romam perueniret, illinc ad Polum rediit ^l Vin-
 centius Parpalia, ab ipſo, vt narrauimus, eò miſſus, retulitque
 à Pontifice in eius prudentia omnino reponi vt pergeret ſiſteretve,
 vt legatione ſua fungeretur aut ſuperfederet: & in hanc rem tria
 Diplomata tradidit, vnum ad Cæſarem, alterum ad Henricum,
 tertium ad Regiam; ſimul etiam mandata cum facultate indul-
 gendi quidquid illa ſaluti populorum profuturum cenſeret. Pro-
 feſſus pariter eſt Pontifex, à ſe nonniſi animarum lucrum quaeri.

6 Indicauerat Polo Commendonus nomine Dandini Legati (id
 quod clarius poſteà ^m perſcriptum ipſi fuit à Floridibello) optari
 à Cæſare illius legationis prolationem, ſiue quòd, vt ille affirma-
 bat, acerbus adhuc Britanniaꝝ ſtatus eſſet, atque ita conformatus,
 vt ab intempeſtiuo Legati Pontificij acceſſu perturbaretur potiùs
 quam componeretur; ſiue quòd, ſicuti rumor fuit, in ſuſpicionem
 Cæſar venerit, inde obſtaculum iniectum iri nuptiis, quæ agitaban-
 tur inter Mariam ac Philippum, ad quaſ Carolus vehementer pro-
 pendeat, quamuis illa & prouectiore eſſet ætate, trigelimum octa-
 uum annum attingens, & valitudine imbecilliore. Viſque aded in
 Principum coniugiis politicæ rationes naturalibus præualent.
 Quamquam ⁿ Carolus, ſpectatâ fortasſe illius copulæ veriſimili ite-
 rilitate, animum initio præ ſe tulit agitandi pro ſeiſo eas nuptias,
 narrans Dandino Legato, in vno ex quatuor colloquiis à ſe habitis
 cum Henrico Octauo, hunc, dum Maria nouennis adhuc erat, pe-
 nē ſtatuiſſe eam Carolo nuptui dare, licet poſteà ab eo conſilio de-
 flexerit.

1553;

^k 28. Augu-
ſti 1553.

^l 14. Septem-
bris 1553.

^m Montibus
7. & 8. Se-
ptemb. 1553.

ⁿ Litteræ Le-
gati Dandini
ad Pontifi-
cem, ultimo
Iulij 1553.

Fff 2

flexerit.

origi-
 ally Tri-
 ca.
 II.
 Amic-
 IV

1553.

flexerit. Sed dein Carolus rarus forsitan est, ætatem suam grauem, suamque tenuem valetudinem neque consentaneam neque optabilem nouellæ sponsæ futuram. Porro dubium erat, ne Polus non modo tamquam Anglus adhereret communi Anglorum sententiæ, externorum dominatum auersanti, sed etiam penè riualis peculiaritatem obicem inticeret. Cum enim varia cum indigenis coniugia fuissent Reginae proposita, inter eos Polus quoque vocitabatur, quippe Religione concors, sanguine regius, virtute inclytus. Nec destitit Regina id ipsum Commendono indicare, eum percontata, an existimaret Pontificem ad id legem Polo relaxaturum, cum is nondum Sacerdos sed Diaconus esset, extarentque huiusmodi relaxationum exempla ingentis alicuius emolumenti gratiâ. Quocirca labitur Suauis, dum scribit, tunc Polum nullo sacrorum Ordinum initiatum fuisse: quin vniuersè huius tam memorandi eventus quamdam potius malignam lucem, quam claram notitiam præ se fert. Verùm Regina contracto postea metu ex vicina æmulatorum Gallorum potentia, inter quos & Britannos varia intercedebant dissidia, animum adiecerat eiusmodi sponso, qui dum ab ipsa prodote regnum acciperet, eidem ingentes Monarchiæ vires pro dotis additamento conferret.

Commendonus die 11. Septembris Romam ingressus, Pontifici rem aperuit. Hic præ lætitia effusus lacrymis cum illo conuenit, ut ad promissi silentij custodiam exponerentur Collegio nuntij quos ipse tulerat, tamquam ab aliis delati, & non ex ore Reginae profecti. Coacto statim Senatu, dum id quod sibi licebat ad Purpuratos referret, seu memoriæ diffusus, seu ministro honorem allaturus, improuiso Commendonum acciuit, iussitque rem gestam exponere. Hic primùm, utpote iuuenis, & cui satis animi nondum erat, coram tam venerabili theatro voce ac gestu trepidare cepit. Sed hac ipsa trepidatio gratiam postea loquenti conciliauit, cum ita plene concinneque verba faceret, ut ea trepidatio non ex imbecillitate, sed ex modestia agnosceretur enata. Difficultatem Pontifex nactus est, in decernenda cum Cardinalibus Poli legatione, cum rem integram ipsis communicare vetaretur. Verumtamen ne hoc quidem fidele silentium satis fuit, quò minùs euulgatâ postmodum rerum notitiâ, & non simul euulgato adhibitæ cautior is modo, eaque ad aures Reginae perlatâ, ab ea commissi arcani vioiator Commendonus crederetur: id per suas litteras conquesta cum Polo. Hic verò numquam prætermiserat hinc ad Mariam scribere, & in Belgium ad Casarem, ad Dandinum Legatum, & ad Nuntium Cameracensem, hinc

o Apparet ex memoratis Pontif. litteris ad Polum, 21. Septemb. 1553.

p 29. Octobris 1553.

hinc Romam ad Pontificem, variosque Cardinales Religionis studiosos, ac præcipue ad Apostolici Palatii Magistrum, de quo infra exponemus, necesse fore, ut ipse vel in Anglia, vel ad eius fines adesset, quo tempore prima Comitia celebrarentur. Difficultas tamen ambiguitasque negotij effecere, ut in primo Pontificio Senatu spacium temporis ad deliberandum usque ad futuram hebdomadam postulatum fuerit. Conuenerunt postea vno animo Pontifex & Cardinales; Cum tanta humorum cruditas cerneretur, sceptrumque in illius probæ Reginae manu adeo vacillans, non esse per eam festinationem aut tam ingentia cœpta labefactanda, aut Mariæ nouas turbas excitandas, adeoque amittendi regni discrimen creandum. Proinde præstolaretur Polus, antequam progredieretur & se Legatum euulgaret, Reginae voluntatem ac ductum; interim verò, quod posset honestâ specie illuc appropinquare, Legatus ad Carolum & Henricum pergeret ad pacem componendam, euocatis è Belgio Dandino, & è Gallia Capiteferreo. Ita quod grandia quædam consilia delitescant, quæ odorati liquoris instar simul ac deteguntur euanescent, oportet interdum non tam homines quàm munia personari.

1553.

9 18 Septem-
bris 1553.

CAPVT VIII.

Proficiscitur ad nouam legationem Polus. Responsum Reginae Dilingam ipsi delatum. Nouum hoc munus Casari ingratum, qui Polo denuntiat, ut sistat in via. Varia Poli studia apud Casarem adhibita, præsertim per Petrum Sotum, cuius operâ honorificè admittitur. Pergit in Galliam. Duræ pro pace conditiones à Gallo quæsitæ. Quæ Pontifex cum Ferdinando interim egerit Religionis causâ in Germania.

A Cceptis nouæ huius legationis Diplomatis à Pontifice, Polus extemplò in viam se dedit. Et ubi Tridentum attingit, Kalendis Octobris Peningi litteras accepit, qui cum Regina clam collocutus, cupientissimam Poli nactus erat, adeo ut affirmaret, sui regni dimidio id se coempturam fuisse. Adiecerat tamen, eo tempore à se timeri tumultus hæreticorum, nimiam & rabie & superbiâ formidabilium: non posse se obedientiam Ecclesiæ ritu legitimo profiteri ante Comitia, & hæc ante inaugurationem suam haberi non posse. Proinde se à Polo petere, ut per concessam ab ipso relaxationem legis liceret sibi Coronam suscipere, antequam

Litteræ
Poli ad Floridibellum,
28. Septemb.
1553.

Fff 3

quam